Larver av lapska igelkottspinnaren *Hyphoraia lapponica*, krypande på senvinterns snöfält.

Av

SVEN EKMAN.

Vid mina strövtåg på vårvinterns snötäcke i Lappland de senaste båda åren har jag vid flera tillfällen påträffat larver av fjärilen *Hyphoraia lapponica* Thunb. krypande ovanpå snön. Fyndorterna och tiderna äro följande:

Torne lappmark: Trädgränsen i Kårsavagge SV om Abisko, omkr. 725 m ö. h., den 13 april 1945, 3 larver.

Pite lappmark: Övre delen av barrskogsregionen N om Adolfström i Arjeplog den 19 april 1946, 1 larv; björkregionens mellersta och övre delar vid Laisälvens biflod Badasjokk VSV om Adolfström den 22—26 april 1946; översta fyndplatsen belägen på omkr. 750 m höjd; 10 larver.

Lycksele lappmark: Björkregionen NNO om Ammarnäs i Sorsele den 6 maj 1945, 1 larv; björkregionen vid L. Tjulträsk 14 km V om Ammarnäs den 8 maj 1945, 1 larv.

Enligt Nordström, Wahlgren och Tullgren, Svenska fjärilar, äro denna tämligen sällsynta fjärils tidigare svenska fyndorter belägna i Lycksele, Lule och Torne lappmarker samt i Norrbottens län nedom lappmarksgränsen. Pite lappmark kan alltså nu tilläggas. Arten är även förr funnen inom björkregionen.

Mina fynd av larver inföllo alltså mellan den 13 april och den 8 maj. Samtliga larver voro stora, 22—30 mm långa utom en något mindre, 18 mm lång, men även denna hade tydligen genomgått två övervintringar. Av de 15 larverna hade 13 endast svarta borst, en hade i bakre kroppsändan bruna och en på hela kroppen bruna borst. Alla voro levande och kröpo omkring på snöytan, som till följd av upprepat töväder och frost var tämligen fast, även då blidväder rådde.

Att larverna påträffats under två år och på vitt skilda platser, visar att vi här ha att göra med en tämligen regelbundet återkommande företeelse, och denna slutsats bestyrkes därmed, att saken är välkänd för befolkningen i fjälltrakterna. Larven har t. o. m. fått namn. I Ammarnäs kallas den björnskorv, i Adolfström björnlus. Första sammansättningsleden i dessa namn anses syfta på att larverna visa sig ovanpå snön ungefär samtidigt med att björnen går ur idet.

Hur ha då larverna kommit upp på snöns yta? Det bör observeras, att snötäcket vid tiden i fråga ligger i stort sett obrutet inom björk-

regionen; endast i sluttningar mot söder och för övrigt kring en och annan fristående grövre björkstam hade solen tinat fram barmark; åren 1945 och 1946 voro emellertid snörikare än vanligt. Nere i barrskogen voro barmarksfläckarna naturligtvis talrikare. På en plats mätte jag snöns djup under larven (som ju dock kunde kommit upp ur snön ett stycke därifrån); djupet var där i det närmaste en meter. Jag förmodar, att det varit omöjligt för larverna att gräva sig upp genom själva snön, som ett stycke under ytan hade åtminstone ett lager tämligen fast skare. Larvens kroppsbyggnad tyder icke på någon vana vid grävning. Sannolikt ha larverna därför tagit sig upp till ytan längs någon stam eller gren av björk eller vide, som genom solvärmen och vindens ruckande inverkan fått luftrum bildade mellan sig och snön. Ovanpå snön synas de kunna vandra ganska långt i förhållande till sin ringa storlek. De äro tydligen köldhärdiga, ha ju uthärdat två vintrar under snön och behöva icke äta (jfr nedan). På en fyndplats uppskattade jag avståndet mellan larven och närmaste björk till omkr. 40 m, och någon videkvist stack här ej upp på närmare håll.

Såvitt jag lyckats utröna finnas inga andra undersökningar över lapska igelkottspinnarens larvliv än de, som redan 1884 offentliggjordes av den norske entomologen G. Sandberg i hans avhandling Fortsatte Iagttagelser over arktiske Sommerfugles Metamorphoser (Entom. Tidskr. 5, 1884). Han uppger där om *H. lapponica* (under synonymen *Arctia festiva*), att larven lever på myrar och äter hjortron-, odon- och björkblad, och fortsätter: »Væksten er langsom, saa at Forvandlingen vistnok medtar to Aar. Efter anden Gangs Overvintring forpupper Larven sig om Vaaren i et löst Spind på Jorden og gir Imago i Juli Maaned.» Han säger vidare om första årets larver: »Omkring 20de August havde de ophört at spise og lagde sig hen for Vinteren», och tillägger, att det lyckades att få en infångad andraårslarv »overvintret og forpuppet i Februar Maaned, hvorefter en *Arctia festiva* (♂) den 8 Marts næstefter saa Lyset». I det fria anser Sandberg, att larverna kläckas ur ägget tidigast i senare hälften av juli, varefter de först nästa år nå sin fulla storlek.

I en tidigare avhandling, Iagttagelser over arktiske Sommerfugles Metamorphoser (Entom. Tidskr., 4, 1883), lämnar Sandberg följande uppgifter om den närbesläktade alpigelkottspinnaren, *Orodemnias quenselii* (under synonymen *Arctia q.*), vilka till stor del torde vara tillämpliga även på *H. lapponica* (även alpigelkottspinnaren tillhör fjälltrakterna och är hos oss funnen endast i Torne och Lule lappmarker): »Larven ... overvintrer to Gange, forpupper sig om Vaaren i Juni Maaned i et löst Spind mellem Græs eller Lyng nær Jordens Overflade og giver Imago efter en Maaneds Puppehvile. Sit Vinterleie paa Jorden mellem Græs, Lyng etc. forlader Larven altid om Vaaren og vanker ligesom de andre av Slægten[1] urolig omkring en tid för Forpuppningen ...

[1] »Slægten» är här det gamla släktet *Arctia*, dit både *Orodemnias*, *Hyphoraia* och några andra moderna släkten förr räknades.

Den tager icke Föde til sig efter sidste Overvintring om Vaaren för Forpuppningen, der indtreffer först i Juni Maaned.» Om rostvingen, *Phragmitobia fuliginosa*, som även den hör till underfamiljen *Arctiinae*, säges i Svenska fjärilar, att larven »träffas ej sällan tidigt på året krypande på snön».

Sammanställer man dessa tidigare uppgifter med de nu meddelade fynden på de lappländska snöfälten i april och början av maj, förefaller följande tolkning av företeelsen sannolikast: Larverna ha nere vid marken vaknat ur sin övervintringsro, möjligen väckta av tövädrets fukt men kanske sannolikare av inre orsaker, då larvtiden lider mot sitt slut och förpuppningsinstinkten gör sig gällande. Larven förhåller sig på samma sätt som larven av *O. quenselii* enligt Sandberg: den »vanker ligesom de andre af Slægten urolig omkring», kommer på det sätt nyss förmodades upp till ytan och fortsätter där sin oroliga vandring, troligen sökande en lämplig förpuppningsplats. En iakttagelse bör i detta sammanhang nämnas. På den södra, solvärmda väggen av en fjällstuga i björkregionens översta del upptäckte min färdkamrat, professor A. Beurling, en larv av lapska igelkottspinnaren, som hade satt sig fast vid väggen, där jag såg den hänga nedåt i en spinntråd. Denna larv var den förut omtalade endast 18 mm långa; förkortning av larvens längd lär ju förekomma hos fjärilarna vid förpuppningens början. Om upphängningen i detta fall var avsedd som inledning till förpuppning, får väl dock anses som en öppen fråga, då enligt Sandberg arten förpuppar sig »i ett löst Spind mellem Græs og Lyng nær Jordens Overflade». Eller kan larven under vissa omständigheter förpuppa sig på trädstammar o. d.? Eller äro dessa snövandrande larver dömda till undergång?

Då de äro en tämligen regelbunden företeelse på senvinterns snötäcke, synas goda möjligheter förefinnas för experimentell lösning av problemet.

För larvens fackmässiga artbestämning har jag att tacka fil. lic. Björn Petersen, Uppsala. Exemplaren finnas i Uppsala universitets zoologiska museum.